

BELEŽENJE VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA S FOTOGRAFIJO

227

Fotografija je v času svojega obstoja ob številnih spremembah postala del človekove kulture. Njen razmah v sodobnosti je še dodatno spodbudil pojav digitalne fotografije, ki je postala resnično dostopna vsakomur in je danes splošno prisoten pojav. Zaznamuje vsa področja javnega družbenega in zasebnega življenja. V etnologiji in antropologiji jo zaznavamo kot način spremljanja človekovega vsakdana in praznika, sredstvo za zajemanje trenutkov življenja od rojstva naprej. Za družbo so tovrstni posnetki informacije ali ilustracije, za posameznika, ki jih je posnel ali je na njih, pa so ponavadi vzvod spominjanja tistega, česar se pač želi spominjati ali deliti z drugimi.

Prav zaradi tega fotografija skupaj s filmom, videom in digitalno večpredstavnostjo igra vse večjo vlogo tudi v izvedbi in uporabi etnoloških in antropoloških raziskav. Vizualni mediji namreč lahko prenašajo oblike znanja, ki jih pisanje ne more. Raziskovalci z ustvarjanjem vizualnih del prispevajo k vedi neprecenljiv delež; seveda pa morajo biti ta dela strokovno izvedena. Za vizualne podatke, ki jih med raziskavo pridobimo, je pomembno, da jih znamo pravilno dokumentirati, urediti in oceniti, uporabiti in interpretirati, da jih nato lahko analiziramo.¹

Slovenski etnografski muzej že od svojega nastanka leta 1923 zbira fotografsko in v novejšem času tudi avdiovizualno filmsko gradivo. Muzejska fototeka je v več kot osmih desetletjih pridobila nekaj čez 76.000 enot, ki so plod terenskega dela sodelavcev muzeja, preslikav fotografij, ki jih vrnemo lastnikom, fotografij predmetov iz zbirk, zbranih originalnih fotografij in seveda donacij bolj ali manj znanih fotografov. Še vedno so v njej vrzeli iz preteklosti in sedanjosti, ki bi jih želeli z načrtno zbiralno politiko zapolniti.

Od nekdaj velja, da etnologijo zanima človek, njegov praznični in delovni vsakdan, letni ter življenjski krog. Današnje strokovno gledanje in raziskave razširjajo te teme, saj vedno zajemajo spremembe v družbi, primerjajo ritem in način življenja. Ker se to hitro spreminja, je vse več potreb po posnetkih sodobnosti, sedanjega načina življenja, tudi iz neruralnega okolja. Ker je v etnologiji še veliko neraziskanih tem, povezanih s preteklostjo, smo etnologi pogosto na lovu za prežitki, za ostanki nekdanjih načinov

¹ Povzeto po članku dr. Naška Križnarja Stanje stvari, Glasnik SED 43/1,2 2003, str. 12–13.

življenja in vedenja ter znanja. Ob tem se pogosto ne zavedamo, da se tudi današnji vsakdan zelo hitro spreminja in da sprememb pogosto niti ne zaznamo dovolj hitro, da bi jih zabeležili. Izkušnje nam kažejo, da se današnji vsakdanjik hitreje spreminja v preteklost, kot se je kdaj koli prej. Poleg tega postaja današnje vsakdanje življenje tudi čedalje bolj individualizirano. Poraja se nam vprašanje, kako naj ga dokumentiramo, katere metode ubirati, da bomo lahko veliko in hkrati hitro dokumentirali. Se ga da dovolj dobro zajemati tudi s fotografijo? Nam današnji način dela v muzeju to omogoča? Vemo namreč, da na te izzive odgovarjamo zelo površno in le delno.

Slovenski etnografski muzej je v zadnjem desetletju osredotočen na predstavitev dediščine v obliki številnih občasnih in dveh stalnih razstav. Za poglobljeno terensko delo na številnih področjih tako ni dovolj časa. Posledično je to zaznati tudi v manjšem številu novopridobljenih fotografskih enot kot v desetletjih pred tem.

V zadnjih petih letih se oddelek dokumentacije v SEM posveča predvsem digitalizaciji pomembnejših zbirk znotraj fototeke, s čimer želi bogastvo že pridobljenega gradiva približati širšemu krogu uporabnikov. Pri tem pa nam primanjkuje fotografij iz sedanjega časa, po katerih uporabniki ravno tako sprašujejo. Prav zato smo večkrat razmišljali, kako pridobiti nove zanimive posnetke. Porodila se nam je ideja, da je eden od načinov pridobivanja novega gradiva tudi fotografski natečaj. Gregor Ilaš, Miha Špiček in Barbara Sosič smo ga izpeljali v drugi polovici leta 2007. Poimenovali smo ga z zelo splošnim naslovom: **“Fotografije vsakdanjega življenja”**. S pomočjo natečaja smo želeli izvedeti, kaj vse je lahko nekomu vsakdan, kakšna občutja ga ob tem navdajajo in kako nam želi to sporočiti s fotografijo. Zanimalo nas je, kaj bodo avtorji odbrali ali posneli za natečaj, ki ga je razpisala etnološka ustanova; želeli smo poizvedeti, kako je pojmovanje etnološke stroke prisotno med širšo skupnostjo ljubiteljev fotografije.

Razpis je bil dostopen na medmrežju na spletni strani muzeja, na portalih fotografskih združenj in večjih knjižnic ter v reviji *Gea*. V ta namen smo izdelali tudi plakate in letake, ki smo jih odnesli na Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo FF in nekatere druge fakultete. Pustili smo jih tudi v večjih foto studiih v mestu.

Odziv je bil razveseljiv, saj nam je kar 42 avtorjev iz vse Slovenije poslalo skupaj 439 posnetkov. Pristopi avtorjev so bili zelo različni, tako tematsko kot sporočilno. Nekateri so izbrali jezik vtisov vsakdana, drugi so želeli sporočiti celotne zgodbe. Nekateri so pogledali okoli sebe in fotografirali svet, ki jih obdaja. Nekateri so nam poslali posnetke daljnih krajev, ki so jih obiskali. Teh smo bili še posebej veseli, ker so v naši fototeki redki. Približno dve tretjini avtorjev sta tematiko zelo dobro dojeli, tretjina pa je poudarek posvečala bolj umetniški plati kot pa prikazu življenja. Nekaj je bilo opusov, ki so bili za fototeko iz različnih zornih kotov premalo povedni, in smo jih avtorjem vrnili. Nekateri so spregledali razpisni pogoji, da morajo biti fotografije primerno komentirane. Zlasti smo poudarjali krajevno in časovno določenost. Vemo namreč, da je za kasnejšo strokovno obdelavo to standardizirana norma.

Za uvrstitev v muzejsko fototeko so bile najdragocenejše tiste fotografije, ki predstavljajo ljudi in njihove zgodbe. Nekateri avtorji so dobro razumeli namen našega natečaja in so svoje izdelke izjemno dobro podprli s komentarji. Žirija v sestavi Nade Žgank, Žige Koritnika in Barbare Sosič so te najbolj pozorno pregledali. Na koncu je

nastal izbor fotografij, ki so zadostovale vsebinskim in tehničnim kriterijem razpisa. Izven ožjega izbora so tako ostale tudi fotografije, ki so bile pripovedno močne, a niso bile tehnično dovršene, in tiste, ki so bile tehnično dobre, a so vsebinsko zgrešile temo ali pa so bile brez kakršnih koli podatkov.

Glavne nagrade so bile podeljene naslednjim avtorjem:

Tretjo nagrado je prejel **Izidor Jesenko** za opus "**Molža**".

Opus treh fotografij prikazuje molžo ovac v srbskih hribih, kjer se še dela na tradicionalen način. Gre za etnološko fotografijo v klasičnem pomenu besede: fotografirana je dejavnost, ki je ostanek nekdanjega načina življenja. Posnetki so edinstveni, dragoceni so zaradi prikaza veččin, ki jih danes obvladajo samo še starejši. Poleg tega pričajo o odnosu med človekom in živaljo, ki je bil nekoč nujen za preživetje večinskega kmečkega prebivalstva.

229

Drugo nagrado je prejel **Blaž Erzetič** za opus "**Na robu poletja**". Serija treh fotografij nam doživeto in dramatično prikazuje plažo, kamor so na ne preveč sončen dan ob koncu poletja prišli redki obiskovalci. Sugestivnost fotografij je izjemna. Pritegne nas s pripovedjo o melanholiji končanega poletja, ki jo lahko prenesemo tudi na svoja osebna doživetja in občutke, da se nekaj lepega poslavlja, da je brezskrbnosti konec.

Prva nagrada je šla v roke mlademu fotografu **Andražu Gregoriču** za opus "**Svet teme**". Kot pripoveduje avtor, so fotografije nastale leta 2006 v Domu za ostarele v Novem mestu. Govorijo o svetu teme, v katerem gospod Franc preživlja vsakdan, odkar je zaradi eksplozije razstreliva med gradnjo svoje hiše izgubil vid. Tako gospod Franc od svojega 58. leta živi v popolni temi.

Zakaj smo se odločili prav zanj? Niz šestnajstih posnetkov nam pripoveduje zgodbo. Ob dobri fotografiji spoznavamo življenje, ki je našim očem odmaknjeno. To je samotno in za naše predstave žalostno življenje, ki ga, kot lahko vidimo s fotografij, krajšajo spomini, kasete z zgodbami in televizijski sprejemnik. Govorijo nam o prostorski in siceršnji omejenosti slepega človeka. O njegovi sobici, ki je ves njegov svet, saj je zunanji zanj sedaj težko obvladljiv. čuti ga le preko balkonskih vrat, preko obiskovalcev ...; eden teh je bil tudi Andraž Gregorič.

V **ožji izbor** so prišle fotografije avtorjev in avtoric iz naslednjih opusov (našteto po abecednem redu priimkov avtorjev in avtoric): **Lavoslave Benčič** iz opusa "**Oddaljeni ali bližnji?**", **Lavoslave Benčič** iz opusa "**Portreti iz Gulpinarja**", **Antonije Benedik** iz opusa "**120**", **Lili Jazbec** iz opusa "**Zidne zgodbe**", **Izidorja Jesenka** iz opusa "**Predšolski žur**", **Jožeta Kosa Grabarja** iz opusa "**Otrošjak**", **Larsa Misleja** iz opusa "**Sneg**", **Saša Niskača** iz opusa "**Kaos in kozmos vsakdanjega življenja**", **Mojce Pišek** iz opusa "**Otrok**", **Matjaža Puglja** iz opusa "**Hiša**", **Evae Sajovic** iz opusa "**Xhosa**", **Ajde Schmidt** iz opusa "**547**", **Anite Strasser** iz opusa "**Eipprova ulica 19**", **Barbare Vrbančič** iz opusa "**240882**" in **Janeza Volmajera** iz opusa "**Oblak**".

Vse nagrajene fotografije in tiste, ki so prišle v ožji izbor, so bile razstavljene v Slovenskem etnografskem muzeju od 3. decembra 2007 do 15. januarja 2008. Nagrajene smo potem razstavili še v Mestni knjižnici v Grosuplju in v Knjižnici Otona Župančiča v Ljubljani. Povsod so bile zelo lepo in z zanimanjem sprejete.

Glede na odmevnost in pestrost tematike novopridobljenih fotografij lahko zaključimo, da je fotografski natečaj gotovo eden od načinov pridobivanja kakovostnega gradiva za muzejsko fototeko, obenem pa tudi način komuniciranja z javnostjo, ki jo etnologija in kulturna antropologija zanimata. Zato želi Oddelek za dokumentacijo v Slovenskem etnografskem muzeju fotografske natečaje izvajati tudi v bodoče. Potekali naj bi vsako drugo leto, glavna nagrada za prvonagrajenega avtorja pa bi bila samostojna fotografska razstava.

Barbara Sosič